

ПРО ПІДГОТОВКУ БАКАЛАВРІВ ІЗ ЗЕМЛЕУСТРОЮ І КАДАСТРУ

О.Т. Лозовий, В.В. Тишковець

Харківський національний аграрний університет ім. В.В.Докучаєва

У статті висвітлені погляди авторів стосовно підготовки фахівців із землеустрою і кадастру освітньо кваліфікаційного рівня «бакалавр», змісту навчальних планів, галузевих стандартів організації навчального процесу.

Ключові слова: бакалавр, землеустрій, кадастр, фахівці.

Постановка проблеми. Землеустрій служить важелем у державі щодо впровадження земельного законодавства, спрямованого на реалізацію і подальший розвиток земельної реформи в Україні, постійне регулювання правових відносин, створення різноманітних форм господарювання на землі – основи багатуокладної економіки, організацію раціонального використання й охорону всіх земельних ресурсів як важливого джерела суспільного багатства.

Призначення і зміст землеустрою визначені Земельним кодексом України, Законом України «Про землеустрій»[1,2].

При цьому землеустрій забезпечує розробку загальнодержавних, обласних і регіональних схем землеустрою, програм використання, поліпшення й охорону земельних ресурсів, формування нових і упорядкування існуючих землекористувань сільськогосподарських підприємств і громадян, відведення земельних ділянок і виготовлення документів на право користування (власності) на землю, розробку проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозмін і впорядкування угідь, складання робочих проектів з планування використання земель, визначення меж адміністративно-територіальних утворень з особливими режимами використання земель, проведення топографогеодезичних, ґрунтових та інших пошукових і обстежувальних робіт тощо [2].

Як видно із викладеного, основний обсяг робіт припадає на землевпорядні дії, у процесі яких створюються нові форми використання та охорони земель, організації їх території.

Характер і форми землеустрою історично змінюються відповідно до розвитку продуктивних сил, виробничих відносин, вимог щодо збереження та поліпшення природних ландшафтів, охорони навколишнього середовища та ін.

Для своєчасного та якісного вирішення цих та інших землевпорядних робіт необхідні висококваліфіковані землевпорядні кадри .

Перехід на двохрівневу підготовку таких кадрів (бакалавр, магістр) вимагає розробки нових або уточнення існуючих навчальних планів, визначення службових обов'язків цих фахівців, зокрема, випускників бакалавріату.

Викладення основного матеріалу. Землевпорядна освіта у закордонних країнах відрізняється від української в основному тим, що вона прив'язана до університетів чи інститутів, які здійснюють навчання за спеціальностями в області геодезії, геоматики, сільського і лісового господарства, економіки майнових відносин, архітектури і будівництва. Після завершення навчання випускники отримують кваліфікацію геодезист-землемір, дипломований знімальник, геодезист-землевпорядник управлінського профілю, землемір з планування території та ін.

Спеціалісти із землеустрою і кадастру в цих країнах працюють як на місцевому, так і на державному рівнях влади, а також у приватних компаніях.

При цьому навчальні програми адаптовані під конкретні потреби своєї країни без урахування потреб Європейського Союзу в цілому.

У кожній країні кількість навчальних закладів, де здійснюється підготовка землевпорядних кадрів, обмежена (Швеція, Данія, Нідерланди – по одному ВНЗ;

Франція – 2; Німеччина – 3; Польща – 4; Китай -4; Країни Балтії, Казахстану - по одному навчальному закладу) [3].

Концентрація підготовки землевпорядних кадрів у обмежених за кількістю ВНЗ дає можливість зосередити в єдиному центрі занадто дорогу геодезичну і землевпорядну техніку, створити сучасні за технічними оснащеннями наукові і навчальні лабораторії, забезпечити навчальний процес висококваліфікованим професорсько-викладацьким складом.

Терміни навчання з підготовки бакалаврів у закордонних країнах коливається від 3-х років до 4-4,5 років.

Навчальними планами передбачається вивчення низки технічних дисциплін (математика, геодезія, фотограмметрія і дистанційне зондування, картографія, супутникова геодезія, геоінформаційні системи та ін.); основи права та економіки, планування території (територіальний і внутрішньогосподарський землеустрій), земельний кадастр, земельно-інформаційні системи, ґрунтознавство, геологія тощо.

Перелік наукових дисциплін, передбачених типовим навчальним планом з підготовки бакалаврів із геодезії, картографії та землеустрою в Україні в цілому співпадає з переліком дисциплін освітньої програми Європейських країн.

Інтеграція України у світове товариство, пошуки найбільш ефективних шляхів здійснення земельної реформи і методів землеустрою вимагає вивчення закордонного досвіду земельних перетворень, планування та організації землевпорядних робіт, підготовки кваліфікованих кадрів, тощо.

Підготовка землевпорядних кадрів в Україні розпочалася у 40- роки минулого сторіччя у Харківському СГІ (з 1944 року) і Львівському СГІ (з 1947 року).

З початком земельної реформи виникли нові завдання з реформування земельних відносин, а відтак, збільшилася потреба у землевпорядних кадрах.

З цього часу пішов процес масового відкриття нових землевпорядних факультетів і відділень у вищих навчальних закладах України. На теперішній час підготовку фахівців із землеустрою здійснюють 28 ВНЗ та більше 30 коледжів і технікумів.

З 28 вищих навчальних закладів 6 підпорядковані Мінагрополітики, 22 – МОН України.

Далеко не всі ВНЗ, крім Національного університету біоресурсів і природокористування (м. Київ), Харківського і Львівського національних аграрних університетів, Одеського державного аграрного університету, Київського національного університету будівництва і архітектури, Рівненського національного університету водного господарства і природокористування, «Львівської політехніки» та деяких інших, мають необхідну для організації навчального процесу педагогічний склад для викладання циклу землевпорядних, земельно-кадастрових і технологічних сільськогосподарських дисциплін, матеріально-технічну базу та ін.

На жаль, процес відкриття цієї спеціальності продовжується в інших навчальних закладах, які для цього не мають ніяких підстав: кадрового забезпечення, геодезичного і землевпорядного оснащення, відповідного педагогічного досвіду тощо.

У зв'язку з новими вимогами до змісту і методів проведення робіт із землеустрою і земельного кадастру виникає потреба у внесенні змін і доповнень до відповідних Галузевих Стандартів вищої освіти, прийнятих у 2004 році щодо підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавр, спеціаліст, магістр.

При цьому є різні пропозиції щодо характеристики професійної діяльності бакалавра, переліку, обсягу нормативних навчальних дисциплін та практик, назви бакалавра-землевпорядника та ін.

Спіраючись на досвід країн Заходу, часто пропонується для впровадження в Україні їх системи підготовки кадрів, організації землевпорядної служби, змісту і методів виконання робіт з використання земель, не враховуючи при цьому у достатній мірі особливості природних та інших умов нашої країни: склад, освоєність і співвідношення

угідь, економічний стан ґрунтів, територіальні умови, досвід ведення сільськогосподарського виробництва та ін.

Лева частка з переліку видів робіт, які проводяться в Україні і подані на початку даної статті, після скасування підготовки фахівців на рівні „спеціаліст” буде виконуватися бакалаврами з геодезії, картографії і землеустрою. У цьому переліку переважають суґубо землевпорядні і земельно-кадастрові роботи.

Галузь професійної діяльності бакалаврів в нових умовах земельних відносин включає: систему управління земельними ресурсами і об'єктами нерухомості; організацію території землекористувань; прогнозування, планування і проектування землекористування, раціонального використання і охорони земель; облік, кадастрову оцінку і реєстрацію об'єктів нерухомості; топографо-геодезичне і картографічне забезпечення землеустрою і кадастрів; позиціонування об'єктів нерухомості; кадастрові зйомки, формування кадастрових інформаційних систем; межування земель і формування інших об'єктів нерухомості; діяльність по встановленню права власності і контролю використання земельних ділянок; інвентаризацію об'єктів нерухомості і моніторинг земель; оціночну, консалтингову діяльність у сфері земельно-майнового комплексу тощо.

При діючих Стандартах вищої освіти навчальні плани підготовки бакалаврів, на наш погляд, як і багатьох виробничників, науковців, педагогів, управлінців системи Держкомзему, перенасичені дисциплінами геодезичного спрямування. В той же час дисципліни землевпорядного, земельно-кадастрового, земельно-правового, з управління земельними ресурсами віднесені до циклу вибіркових дисциплін, зокрема, дисциплін самостійного вибору навчального закладу, вільного вибору студентів [4].

В умовах, коли університетам надано право визначати свої навчальні плани, в Україні може статися великий різнобій у переліку і обсягах наукових дисциплін землевпорядного профілю, що призведе до поступового згортання підготовки землевпорядних кадрів, на відміну від підготовки геодезистів.

Як свідчить аналіз таких навчальних планів з підготовки бакалаврів у аграрних ВНЗ на вивчення геодезичних дисциплін згідно із Стандартами вищої освіти відводиться біля 28% від загального обсягу академічних годин.

В той же час для вивчення спеціальних дисциплін з управління земельними ресурсами, землевпорядного проектування, земельного кадастру, робочого проектування, земельно-правових та інших можна використати лише до 24% від загальної кількості годин.

На вивчення геодезичних і спеціальних землевпорядних, земельно-кадастрових, правових та інших дисциплін при підготовці бакалаврів із „Землеустрою і земельного кадастру” у Державному університеті по землеустрою (м. Москва) складало відповідно 10% і 25% від загальної кількості годин [5 с. 314].

Проектом нових Стандартів з підготовки бакалаврів і магістрів зі спеціальності „Землеустрій”, розробленим цим відомим у землевпорядних колах університетом, на вивчення геодезичних дисциплін передбачається 15,4%, на землевпорядні і земельно-кадастрові дисципліни – 33% від загальної кількості годин циклу професійних дисциплін. [6].

Висновки

1. При розробці нових стандартів вищої освіти, на наш погляд, слід відмовитися від попередньої схеми розробки стандартів за пресловутими шифрами знань, вмінь та ін. Достатньо визначити призначення бакалавра, що він повинен знати, вміти. При визначенні переліку дисциплін, обсягу годин на їх вивчення планувальники навчального процесу мало звертають уваги на ці шифри та їх практично важко врахувати. У цьому випадку буде корисно визначити з врахуванням видів землевпорядних робіт, пропозицій землевпорядного виробництва перелік наукових дисциплін (крім циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки), обсягу

годин на їх вивчення, та розробити структурно-логічну схему щодо порядку (по роках, семестрах) їх викладання.

2. Зменшити кількість наукових дисциплін шляхом укрупнення споріднених, що буде відповідати вимогам підготовки кадрів за Болонською системою. Діючими навчальними планами підготовки бакалаврів передбачається вивчення у різних ВНЗ від 55 до 65 наукових дисциплін, в той час у західноєвропейських країнах їх кількість становить від 28 до 40.

3. Бажано змінити назву бакалавра („молодший інженер”) на таку, яка б не принижувала випускників і вищі навчальні заклади III-IV рівнів акредитації, які готують цих фахівців. Вважаємо, що назва випускника кваліфікаційного рівня „бакалавр” повинна бути – інженер. А вже молодший, старший чи провідний інженер визначається його посадою в умовах землевпорядного виробництва.

Така назва бакалавра із землеустрою та кадастру прийнята у Білорусії, Казахстані, Росії та ін.

4. Внести доповнення до Класифікатора професій рекомендації щодо виробничих посад і місця роботи бакалаврів із землеустрою і кадастру. У діючому Класифікаторі такі відомості відсутні.

5. У галузі знань 0801 „Геодезія та землеустрій” замість одного напрямку підготовки бакалаврів (6.080101) з „Геодезії, картографії та землеустрою” передбачити два напрями: „Геодезія та картографія (6.080101) і „Землеустрій та кадастр” (6.080102), визначивши при цьому перелік, обсяг і терміни викладання наукових дисциплін з врахуванням кваліфікаційної характеристики бакалавра, змісту його виробничої діяльності.

6. Передбачити, як форму державної атестації випускників, виконання дипломних проектів, у тих вузах, де вона здійснюється у формі кваліфікаційного іспиту.

При розробці нових або внесенні змін і доповнень до існуючих Галузевих Стандартів вищої освіти з підготовки бакалаврів необхідно враховувати особливості землевпорядних робіт у сучасних ринкових умовах господарювання, вимоги до екологічнобезпечного землекористування, прийняття обґрунтованих рішень щодо раціонального використання й охорони земель.

Література

1. *Земельний Кодекс України*: Прийнятий 25 жовтня 2001 року №2768-III // Відом. Верховної Ради України (ВВР). – 2002. - №3-4. – Ст. 27.
2. *Закон „Про землеустрій: Прийнятий 22 травня 2003 року №858-IV* // Землевпорядкування та кадастр. – 2003. - №3. – С. 58-76.
3. *Волков С.Н. Землеустройство*. Т.7. Землеустройство за рубежом – М.: Колос, 2005 – 408с.: ил.- (ученики и учеб. Пособия для студентов высш. учеб. заведений).
4. *Флекей З.П.* Яким бути інженеру-землевпоряднику з освітнього напрямку „Геодезія, картографія та землеустрій” // Землевпорядний вісник. – 2009. - №2. – с. 10-14.
5. *От землемерной школы до университета*. Очерки истории Государственного университета по землеустройству за 1779-1999 годы. / Под ред. Доктора экономических наук, профессора С.Н. Волкова. – М.: Колос, 1999.
6. *Проектирование основных образовательных программ, реализующих государственные образовательные стандарты высшего профессионального образования (направление подготовки – землеустройство ... кадастры. Квалификация - Бакалавр)*. Проект. Рукопись. Москва – 2009, Гос. университет по землеустройству.

Аннотація

А.Т. Лозовой, В.В. Тишковец. Про підготовку бакалавров с землеустройства и кадастра.
В статье изложены предложения авторов по совершенствованию подготовки бакалавров по землеустройству и кадастру в условиях перехода к Болонской системе организации учебного процесса и на двухуровневую подготовку кадров в высших учебных заведениях: профессиональная деятельность бакалавра, уточнение основных образовательных программ,

необходимость изменений в Стандартах подготовки кадров, определение направлений подготовки бакалавров в отрасли знаний 0801 «Геодезия и землеустройство» и др.

Ключевые слова: бакалавр, землеустройство, кадастр, специалист.

Summary

*O.T. Lozovyi, V.V. Tyshkovets. **Training of bachelor students on land surveying and cadastre.***

In the article authors proposed the improvement of bachelor from land organization and land cadastre specialization under modern condition. The professional activity of bachelor, more accurate definition of basis educational programs, the necessity of changing of educational standards, definition of main direction bachelor training from «Geodesy, land organization and cadastre» specialization 08.01.

Keywords: bachelor, organization of the use of land, cadastre, specialist.